

Плютнікова М.В.

ДВНЗ "Українська академія банківської справи Національного банку України", м. Суми

ІНТЕРПРЕТАЦІЙНІ АКТИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ЯК ФОРМА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Згідно з ст. 61 Закону України "Про Національний банк України" [4] державне регулювання діяльності банків здійснює Національний банк України (далі – Нацбанк). Спрямовані на регулювання діяльності банків функції, визначені в Законі України "Про Національний банк України", виконуються Нацбанком різними способами і, відповідно, реалізуються шляхом прийняття різних видів рішень.

Формою зовнішнього вираження державного регулювання діяльності банків, на нашу думку, виступають правові акти, які видає Національний банк України.

Залежно від того, які основні елементи правової системи виражають правові акти, С.С. Алексєєв виділяє такі їх різновиди: нормативні; інтерпретаційні; правозастосовчі; акти реалізації прав та обов'язків [1, с. 199].

Очевидно, що найбільше значення для регулювання такої важливої для суспільства та економіки сфери, як банківська, мають нормативно-правові акти Нацбанку. Саме вони є основою для правозастосовчих, інтерпретаційних та договірних правових актів.

Достатня кількість документів Нацбанку, що містять роз'яснення, зумовлюють потребу їхнього дослідження. В літературі питання видання Нацбанком інтерпретаційних актів належної уваги, на наш погляд, не приділяється.

В юридичній енциклопедії інтерпретаційні акти визначаються як юридичні документи, що приймаються відповідними органами держави у межах їхніх повноважень і містять нормативні приписи, спрямовані на роз'яснення норм законів та підзаконних актів [2, с. 711].

О.М. Пастушенко під інтерпретаційною діяльністю Банку Росії розуміє підготовку офіційних роз'яснень як актів тлумачення права, інформаційно-методичних матеріалів та узагальнень практики застосування федеральних законів і нормативно-правових актів Банку Росії в межах його компетенції [5, с. 18]. Повноваження Банку Росії надавати роз'яснення, на відміну від Нацбанку, встановлені російським законодавством. Так, в ст. 77 Федерального Закону "Про Центральний банк Російської Федерації" визначається, що Банк Росії взаємодіє з кредитними організаціями, їх асоціаціями та спілками, проводить консультації з ними перед прийняттям найбільш важливих рішень нормативного характеру, надає необхідні роз'яснення, розглядає пропозиції з питань регулювання банківської діяльності [6].

Визначені законодавчо повноваження Нацбанку надавати роз'яснення відповідно стосується лише застосування своїх нормативно-правових актів з питань зберігання, захисту, використання та розкриття інформації, що становить банківську таємницю (ч. 6 ст. 60 Закону України "Про банки і банківську діяльність") [3].

Зрозуміло, що як особливий центральний орган державного управління Нацбанк вправі надавати роз'яснення власних нормативних документів, але лише для установ, що входять до структури Нацбанку. На практиці Нацбанк готує роз'яснювальні документи не тільки з питань банківської тасмниці та адресує їх всім банківським установам.

Візьмемо, наприклад, Роз'яснення з питань здійснення фінансового моніторингу, яке надав Нацбанк в листі від 06.06.2011 № 48-104/1116-6981, адресованому територіальним управлінням НБУ, банкам України, Асоціації українських банків, Українському кредитно-банківському союзу. В якому, у зв'язку із змінами в законодавстві щодо скасування свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи та фізичної особи – підприємця, банкам рекомендується встановлювати реквізити виписки з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців з метою внесення їх до анкет клієнтів. В листі фактично роз'яснюється п. 5.10 Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 14.05.2003 № 189, яким чиним здійснювати ідентифікацію клієнта, який проводить фінансову операцію. На нашу думку, у зв'язку із змінами в законодавстві, доцільніше внести зміни до зазначеного Положення, а не надавати роз'яснення.

Слід навести і такий випадок, коли у зв'язку із змінами в законодавстві Нацбанк в своїх роз'ясненнях вказує, яким чиним застосовувати його нормативно-правові акти до моменту внесення до них змін. Так, Листом Департаменту валютного регулювання від 04.06.2010 № 13-215/2974-9413 надане Роз'яснення про порядок здійснення іноземних інвестицій. По-суті перераховуються операції з іноземною валютою, які можуть здійснювати інвестори додатково до переліку операцій, визначених в Положенні № 280 від 10.08.2005.

Ще одним прикладом здійснення Нацбанком видання інтерпретаційних правових актів є роз'яснення Департаменту валютного регулювання від 03.04.2008 № 13-121/1456-4193 надане щодо практичного застосування окремих вимог нормативно-правового акта Національного банку України (Правил здійснення за межі України та в Україні переказів фізичних осіб за поточними валютними неторговельними операціями та їх виплати в Україні). Хоча насправді в цьому роз'ясненні пояснюються деякі поняття, що використовуються у положенні, які визначені чинним законодавством, і, по-суті, здійснюється тлумачення норм деяких законів, більшість з яких не стосується банківської сфери.

Цікавим фактом є різні роз'яснення Нацбанку щодо напум'яної проблеми видавання кредитів в іноземній валюті. Так, Нацбанк, надаючи роз'яснення з одного і того ж питання, в різний час дотримувався різних позицій. Так, у Листі № 28-110/1941-3601 від 02.06.2000 "Про здійснення резидентами України операцій згідно з Декретом КМУ "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" визначається, що резиденти вправі здійснювати операції з іноземною валютою лише на підставі індивідуальної ліцензії Нацбанку. А у Листі від 07.12.2009 № 13-210/7871-22612 "Про правомірність укладання кредитних договорів в іноземній валюті" він визнавав, що операції з надання ба-

нками кредитів в іноземній валюті не потребує індивідуальної ліцензії, в той же час повідомляючи, що Вищий господарський суд у своїх рішеннях визнає незаконність надання банками кредитів в іноземній валюті та у зв'язку з цим недійсність договорів кредитування в іноземній валюті.

Саме те, що роз'яснення, які надаються в Листах Нацбанку, не беруться до уваги судами, підтверджує необхідність належного законодавчого регулювання його інтерпретаційної діяльності.

На підставі викладеного, зазначаємо, що інтерпретаційна діяльність Нацбанку законодавством не врегульована, хоча вона постійно здійснюється. Необхідно в Законі "Про НБУ" передбачити можливість Нацбанку видавати роз'яснення, форму, в якій вони повинні видаватися, суб'єкта, який вправі видавати роз'яснення, а також чітке коло питань, яких вони можуть стосуватися.

Література

1. Алексеев С.С. Общая теория права : в 2 т. / С.С. Алексеев. - М. : Юрид. лит., 1982. - Т. 2. - 360 с.
2. Бобровник С.В. Интерпретационные акты / С.В. Бобровник // Юридична енциклопедія: енциклопедія : в 6 т. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; ред. Ю.С. Шемшученко. - К. : Укр. енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999. - Т. 2: Д-Й. - С. 711.
3. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 7 грудня 2000 р. № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 5-6. - Ст. 30.
4. Закон України "Про Національний банк України" від 29 травня 1995 р. № 679-XIV // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 29. - Ст. 238.
5. Пастушенко Е.П. Правовые акты Центрального банка Российской Федерации: финансово-правовые аспекты теории : автореф. дис... д-ра юрид. наук : специальность : 12.00.14 – административное право, финансовое право, информационное право / Елена Николаевна Пастушенко ; науч. рук. Н.И. Химичева. – Саратов, 2006 – 53 с.
6. Федеральный Закон "О Центральном банке Российской Федерации (Банке России)" от 10 июля 2002 № 86-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://duma.constituent.ru/doc.asp?ID=15087&PSC=1.&PF=1&Page=17>.

Плотнікова, М.В. Інтерпретаційні акти Національного банку України як форма державного регулювання діяльності банків [Текст] / М.В. Плотнікова // Актуальні питання публічного права: тези доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (11 листопада 2011 р., м. Запоріжжя). - Запоріжжя: КПУ, 2011. - С. 205-206.